

Jankó Judit

Öszinteség és szembesülés

Beszélgetés

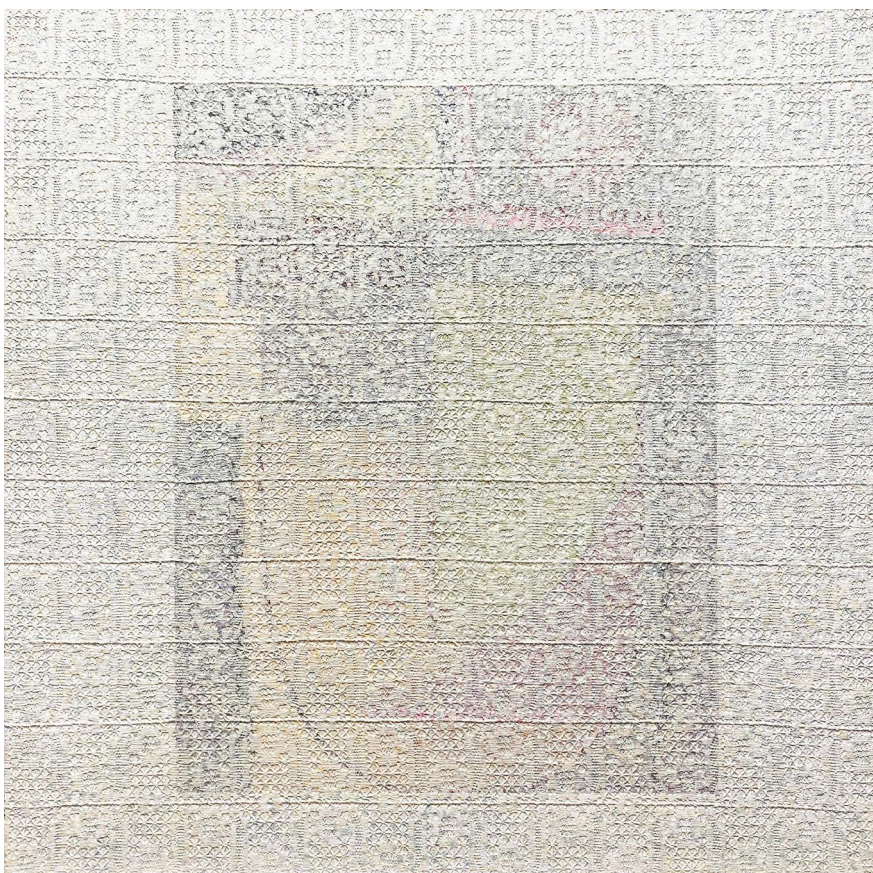
Havadtőy Sámuellel

Kálmán Maklár Fine Arts,
2021. IX. 2. – X. 1.

Az augusztus 20-i nemzeti ünnepre adták át a Budavári Palota megújult Szent István termét, amelyhez egy különleges kiállításon keresztül vezet az út a déli összekötő szárnyban. Gulyás Gábor kurátor felkérésére Havadtőy Sámuel a teremhez kapcsolódó, tíz kapura épülő, Szent István király Imre herceghez írt intelmeit idéző installációt alkotott. A művésszel való beszélgetésünk apropóját *A Szent István terem – A Budavári Palota csodája* című tárlat szolgáltatta, de szó esett hitről, pandémiáról, jótékonyaságról és a művész őszi, önálló tárlatáról is.

JJ: A Szent István terem installációjáról sokat és sokféle nyilatkozott, mi sem fogunk szó nélkül elmenni mellette, de először arra lennék kíváncsi, hogy hol és hogyan élte át a pandémiát.

Havadtőy Sámuel: A karantént a szentendrei házamban töltöttem, szerencsére kényelmes és tágas műtermem van benne; sokat dolgoztam. Bár gyakran az az érzésem, semmi korábban nem hallott újdonság nincs a hírekben, mindig meghallgatom munka közben, mi történik a világban. A pandémia alatt sokszor ismételték, ha elmúltál 65 éves és elkapod a vírust, belehalhatsz. Idáig bele sem gondoltam az életkoromba. 69 éves vagyok, engem ez a vírus öregített meg. A Szent István terem installációja kapcsán sokat foglalkoztam az intelmekkel és a régi egyházi szabályokkal, és rájöttem, amit nekünk a pandémia kapcsán újra kellett tanulni, ezekben mind megtalálható. A történelem folyamán sok volt a járvány, az emberek kerülték a fizikai kontaktust, a japánoknál a mai napig csak meghajolnak egymás felé, kezet sem fognak, a higiénia fontos a kultúrájukban. Az apácák főködtője sem esztétikai kérdés, hiszen betegeket ápoltak, vigyázniuk kellett, hogy ne kapják el a kórt. A zsidók étkezési szabályait, a tejes és húsos edények szétválasztását is a praktikum táplálta, aztán a szabályokat betették a szent könyvekbe, a templomokban a papok felhívták rá a figyelmet, hogy az emberek betartsák. A kálvária stációi-

↑
HAVADTŐY Sámuel: *Hommage à Jawlensky, Fej 2/5.*, 2009, akril, fa, vegyes technika, 100×100 cm
A művész és a Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

HAVADTŐY Sámuel: *Goofy*, 2017, csipke, akrilfesték talált tárgyon, vegyes technika, 130×45×40 cm
A művész és a Kálmán Maklár Fine Arts jóvoltából

→

nak ábrázolása a templomokban, művészeti alkotásokon azt a célt szolgálta, hogy lásd magad előtt, milyen úton jársz, és gondolkozz el, milyen hibákat követsz el.

JJ: Az önt képviselő Kalman Maklary Fine Arts szeptember első napjaiban Havatóy-kiállítással kezdi a szezont. Mit mutatnak be?

HS: Az ajtóimat többen ismerik, de kevesen tudják, hogy a nápolyi Museo nazionale di San Martino 2018-as kiállítására ablakokat is készítettem, ezekből lesz kiállítva néhány darab, illetve szobrok, néhány munka a *Hommage à Jawlensky*-sorozatból és persze a legújabb festményeim, melyek a Szent István teremre reflektálnak. Megjelennek rajtuk sokszor bronzrátétek, az ajtókon szereplő motívumok miniszobrok formájában, a korona, az országalma és a kereszt. Az installáción látható korona tetején a keresztet tudatosan egyenesre készítettem, hiszen István király fején még egyenes volt, és csak a 17. században ferdült el. Az én szememben István zseniális gondolkodó, aki azzal a dilemmával szembesült, hogy hogyan tudja megmenteni ezeket a törzseket, mikor körül lettek véve keresztényekkel, és ha nem hajlandóak beilleszkedni, akkor meg fognak semmisülni, vagy tovább kell menniük.

JJ: A magyar történelmen áthúzódó egyik fő kérdés, hogy keletre vagy nyugatra nézünk-e, mikor kihez húzzunk.

HS: Ez igaz, de István akkor hozott egy he-

lyes döntést, hiszen itt vagyunk, megmaradtunk. Az egyenes korona István fején az egyenes, gerinces ember szimbóluma, és az általa írt intelmek a következő generációk számára jelzik az irányt ahhoz, hogy itt meg tudjunk maradni. A Tízparancsolat sem más, mint intelem. A templomban a bibliai történetek esszenciáját kapják a hívek, jelképeket mutatnak fel nekik, melyek segítenek élni az életüket.

JJ: Gondolkodás nélkül elfogadta Gulyás Gábor kurátor felkérését?

HS: Nagyon szeretem a történelmet, számomra a magyar történelem legfontosabb alakjai Szent István és Batthyány Lajos. Ezek az emberek tényleg rátették az életüket egy eszmére. Azonnal igent mondtam, de pár nappal később tudatosodott bennem, mire vállalkoztam. A legnehezebb az volt, hogy több évtizede írok szövegeket, ám csipkék alá rejtem őket, most viszont fordított folyamatra vállalkoztam, életre kellett keltetni és kitenni a kép felületére az idők során szinte feledésbe merült, ráadásul latin nyelvű írásokat. Gulyás Gábor elvégezte a munka alapját, amin el tudtam indulni, azaz értelmezte a latin szöveget, összevetette a különböző korok magyar fordításait, végiggondolta a legapróbb részleteket, kiválogatta, mit szeretne megjeleníteni. Meghozta a döntést, hogy magyarul használjuk az idézeteket, és ne latinul, legyen közérthető. Én pedig úgy kezdtem el a munkát, hogy a kőbe

véselt, fundamentális, követendő gondolatokat bronzba öntöttem, ahogy a legfontosabb szimbólumokat, a koronát és az országalmát is. Találtam az Ecserin egy kereszt alakú fémjelező pecsétet, azt dolgoztam fel kilincsnak, oltárszegélycsipkéket aranyoztam, úgy kerültek fel az ajtókra. Nem modern, hanem időtlen installációt szerettem volna készíteni, fejet hajtva a Szent István termet létrehozó iparművészek, kézműves mesteremberek előtt. A fényképeken hatalmasnak látszik, de valójában ez egy kis terem, telis-tele zsúfolva mindazzal, amit a magyar iparművészet, díszítőművészet és kézművesség tudott a 19-20. század fordulóján. Meg is nyerték vele a párizsi világkiállítás nagydíját.

JJ: Van olyan, hogy ateista művész, vagy a művészetnek, az alkotásnak valamilyen módon mindig köze van a hithez?

HS: Magamat hithű ateistának tartom. Nekem is van hitem, mert anélkül nem lehet létezni, csak ez nem vallásos hit. 2019-ben a pápának készítettem emlékművet Monzába - a Porta Vaticanót -, mert megnyertem egy pályázatot, amelynek nem volt feltétele a vallásos hit. Ha naplementét festek, akkor számon kérik rajtam, hogy szeretem, óvom-e a természetet és járok-e rendszer-

↑
HAVATÓY Sámuel a Szent István-teremben
Fotó: Várkapitányság

resen kirándulni. Ha portrét festek, köte-
lezően szeretnem kell az alanyomat? Nem
gondolom. Szent István installációjának ké-
szítésekor sem a vallás volt a kiindulópont-
om, hanem István, a király. Ne feledjük: a
francia polgári jog megteremtéséig az egy-
házi jog volt a jog, a templom volt a bíróság,
az egyházi vezetők hoztak ítéleteket, és az
imádkozásra betért emberek voltak az es-
küdtészek. Mindig is emberi gyarlóságokról
volt szó a templomokban és a gyóntató-
székekben. Több ezer éven át ezen erköl-
csi törvények alapján ment az élet. Ha az

emberek betartanák a Tízparancsolatot, ez
egy szép világ lenne. De ez az én szemem-
ben nem vallási kérdés. István kinyitott egy
ajtót, és megnyitotta az utat, melyen azóta
is haladunk. A keresztény vallásban az ajtó
fontos szimbólum, a zárt ajtó a szűz fogan-
tatás jelképe, a nyitott ajtó pedig hit felé
vezető úté. A kék szín, amit választottam,
szintén vallási jelkép, nekem pedig külön-
ösen lényeges Giotto miatt, aki számomra
a legfontosabb reneszánsz festő, ő hoz új
dimenziót a festészetbe, a padovai Scro-
vegni-kápolna általa készített freskóin ez a

kék a háttér. Egyszerűen nem tudok betelni
vele, mindig megnézem, ha arra járok. Azt
szeretném, hogy aki megnézi az installációt,
olvasson utána az intelmeknek.

Nemrégiben Pannonhalmán jártam, és azt
éreztem, ez az első olyan szakrális hely,
ahol tényleg jelen van a hit, akik itt élnek,
hisznek. A legtöbb templom olyan, mint a
nagy mama háza egy családnál, ahol több
generáció holmija gyűlt össze, amihez nem
szabad hozzányúlni, mert az ősköke volt.
Ugyanakkor elveszi a teret és a levegőt a
sok használaton kívüli tárgy az újaktól, mint
a templomokban a több évszázadnyi ado-
mány, kép, szobor, hálaadó márványtábla.
Jézus kikergette a kufárokat, de most min-
den fontos templom előtt ott az ajándék-
bolt. A Szent István-projekt számos kérdést
vetett fel bennem is; érdekes lenne egy
olyan beszélgetés saját magammal, ahol
engedném a másik felemnek, hogy a kényes
kérdésekre is rákérdezzem és vitatkozzon
velem. Az őszinteségnek és a szembesülés-
nek nagyon fontos szerepe van az életben.

JJ: Hallottam, hogy a járvány alatt több kar-
itatív projektben is részt vett Magyarorszá-
gon és Erdélyben is, ahonnan a családja egy
része származik. Mesélne ezekről?

HS: Nem szeretnék erről beszélni, ez sze-
mélyes dolog, nem azért csinálom, hogy
más is lássa. Ezt is Yokótól tanultam, mint
annyi minden mást. De egy történetet elme-
sélek. Egyszer elhívtam ide a műterembe
egy nevelőotthonban felnőtt testvérpárt,
és elmeséltem nekik, honnan indultam, és
lám, itt vagyok. Olyan kevés segítség kell
valakinek ahhoz, hogy talpra álljon, csak
észre kell vennünk, mikor kihez kell egy jó
szót szólnunk. Utálom azt a mondást, hogy
a magyar a jég hátán is megél. Több ezer
hajléktalan él Budapesten, nincs elég jég?

HAVADTÓY Sámuel: *Betty*, 2019,
csipke, akrilfesték talált tárgyon,
vegyes technika, 63×28×25 cm
A művész és a Kálmán Maklárý
Fine Arts jóvoltából

←